
Dinicu Golescu, peregrinul român în Elveția și Italia

Petre DIN

Cuvinte cheie: Dinicu Golescu; filosofia luminilor; administrație modernă; mentalitate; boier.

Keywords: Dinicu Golescu; philosophy Enlightenment; modern administration; mentality; nobleman.

Procesul de constituire a României moderne a antrenat forțe sociale diferite și personalități cu opțiuni politice diverse. În primele trei decenii ale secolului al XIX-lea Dinicu Golescu, exponent al luminismului, a ocupat o poziție marcantă în devenirea modernă a spațiului românesc, fiind o excepție fericită într-o lume dominată de lux, petreceri și o stare latentă a spiritului¹.

Născut la 7 februarie 1777, Dinicu Golescu a fost un boier și cărturar român, fiul banului Țării Românești, Radu Golescu și al Zoii Florescu, clucereasa. A ocupat diverse funcții în aparatul administrativ al țării, ajungând până la cea de mare logofăt. A înființat în 1826, pe moșia sa din Golești, o școală în care aveau accesul gratuit tineri idiferenți de structura socială din care proveneau. În această școală se predau limbile română, germană, latină și italiană, cu două cursuri: unul „ghimnasticesc” și altul „filosoficesc”². În 1827, Dinicu Golescu împreună cu Ion Heliade Rădulescu întemeiază „Societatea Literară” din București, iar ședințele acestei societăți aveau loc în casele somptuoase ale sale³.

Cărturarul român a contemplat oamenii și realitățile în manieră creatoare, realizând extrapolări pe care le-a tipărit spre a fi material de reflecție pentru contemporani. Notele sale cuprind referiri critice la situația de înapoiere socială, politică și culturală a Țării Românești, dar și inițiative de ameliorare a condiției marginale a conaționalilor săi. „Și azi avem nevoie de oameni cari să compare starea noastră, desigur nenorocită, cu starea mai fericită a altor țări și neamuri. Acel care o face trebuie să țină seama, înainte de toate – fără care condiție ar fi dat numai o lucrare de curiozități și interes trecător – de motivele exclusiv morale al bunei stări de care se bucură Europa, în adevăr civilizată, el trebuie să descopere sufletul de muncă și jertfă, de solidaritate și ideal, de stăpânire și folosirea naturii”⁴.

În călătoria sa prin Elveția, Dinicu Golescu observă diferențele de nivel de trai între statele occidentale și cele din Muntenia. În timp ce țărani vestici mergeau la muncile câmpului îmbrăcați curat, ca în zilele de sărbătoare, cu pălării, pantaloni și cizme scurte, țărani români erau desculți și zdrențăroși. „Și acest neam, muncitor; și când m-am dus, fiind vremea secerișului, iar când m-am întors, al ogorului, am văzut câmpurile pline de muncitori, care așa de frumos îmbrăcați, încât puteai zice cinevaș că sunt gata de bal, iar nu de muncă; căci toți aveau în cap pălării mari, legate cu o panglică lată și cu colțurile atârinate, îmbrăcați cu spențuri de postav roșu, în pantaloni negri numai până în genunchi, din genunchi până jos – ciorapi de bumbac și cizme scurte, puțin mai sus de glezne, legate ca cele soldățești. Când am văzut acele câmpuri roșind și negrind, și căpătâiele panglicilor fâlfâind în vânt, mi-au fost cu

1 Anastasie Iordache, *Pe urmele Goleștilor*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 72.

2 George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, Editura Meridiane, București, 1972, p. 82.

3 *Ibidem*.

4 Nicolae Iorga, *Oameni care au fost*, vol I, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 266.

neputință să nu-mi aduc aminte când am fost și eu în câmp, la seceriș și la coasă, cu doao-treisute de oameni: zic să nu-mi aduc aminte de ticăloșia făuritorilor Țării Românești, de goliciunea și trențerătura hainelor. Și mai vârtos, cum era de peste Olt, trebuia să fie și negri, pârliti, întocmai ca unele dobitoace ce ies rău din iarnă, slabe și pârlite”⁵.

După prezentarea acestor realități elvețiene cărturarul român se referă la aspectele administrative din Muntenia. În statele vestice funcțiile se ocupă pe baza meritelor personale, prin absolvirea unor școli de profil, iar promovarea se realizează în mod treptat, prin acumulări repetate de experiențe administrative. În Țara Românească funcțiile se ocupau nu datorită competiției, ci se cumpărau. Premisa obținerii acestor funcții era apartenența la structura socială a marii boierimi. Persoanele care și-au cumpărat funcțiile voiau să-și recupereze cheltuielile și în acest scop solicitau sume mari de bani de la cei situați ierarhic pe o treapta inferioară. Ceea ce amplifică incompetența era faptul că, în lipsa unor școli specializate în administrație, majoritatea funcționarilor nu aveau nici cel puțin competențele necesare de a concepe un raport către domnitor. „O! ce amărâtă viață al acestui norod, ce lăcuiește pe acest bogat pământ! O! ce agoniseală nedreaptă cu numire de iraturi ale boierilor! Nelegiuită și vrednică este de blesteme, căci aceasta ne-au învrăjbit, această stă împotriva unirii, împotriva fraților, împotriva tuturor celor bune cugete; aceasta ne-au și sărăcit, vânzarea zic a tuturor iraturilor, de la cea dintâi treaptă, până la cea din urmă, apoi cumpărătorii, sau îndoit, sau întreit împlinesc după cum îi vor lăsa cugetul. Această împreună sumă, de va socoti-o unul care au umblat prin țară și îi sunt cunoscute toate urmările slujbașilor, o va găsi-o că apropie birul cel drept, de peste tot anul, al tuturor locuitorilor Țării Românești; căci cumpărătorii, polcovnicii Craiovi, armășii, polcovnicii Cernețului, tretii Divanului Craiovi, izbășia Divanului, toți vâtașii de plaiuri, toți condicarii, toate judecătoriile, toți polcovnicii și căpitanii, toți calengii sameșul vistierii, isprăvnicile, sameșiile și zapclicurile, dorobonția, ceaușii, polcovnicile, acestea zic; toate, vânzându-se, cine poate zice că cumpărătorii nu iau toată țara, pe tot anul, o sumă foarte mare și fără de nicio dreptate; căci, în toată lumea, toți cei ce slujesc patriii iau numai leafa, și cel ce face vreo deosibită slujbă, sau vreo jertfă pentru patrie, i să dă deosibită cinste, cum sunt cavaleriile, ce toată Evropa le împarte”⁶.

Spiritul său de observator atent al realităților administrative se materializează și în cazul Elveției. Dinicu Golescu menționează că organizarea țării este structurată în 22 de cantoane și, în scopul înțelegerii acestor unități administrative, compară cantonul cu județul. „Cantonul să poate socoti ca un județ, cu atâta numai deosebire că fieșcare canton își are obiceiurile și pravilele lui, care să potrivesc cu foloasele locului, fără de a avea putere de a să amesteca la un canton la stăpânirea altuia, cu toate că în cantonul Bern lăcuiesc toți elcii cei streini, și poate a să numi cel dintâi oraș. Fieșcare canton își are monedă, având deosebire marca unuia de a altuia”⁷.

Adept al filosofiei luminilor și al democrației helvetice, Dinicu Golescu evidențiază aceste valori esențiale ale secolului al XIX-lea prin reflecții și judecăți de valoare ce satisfac spiritele averse de noutăți ideatice. „În toată Elveția, nobil și prost nu este, ci toți sunt frați compatrioți”⁸.

Discursul cărturarului român este structurat în esență pe două paliere. Primul dintre ele ne relevă falia între spațiul moldo-muntean, rudimentar, sărac și gestionat de o administrație barbară, și Europa care începe peste Carpați, caracterizată printr-o evoluție statală preocupată de prosperitatea și demnitatea persoanei umane. Al doilea palier relevă falia dintre clasa politică din cele două provincii românești și masa contribuabililor redusă la mizerie și sărăcie. Cât timp sărăcia contribuabililor și ignorarea de către elita socio-politică a condițiilor existențiale ale țăranilor erau note dominante ale societății moldo-muntene, reintegrarea acesteia Europei era doar un deziderat⁹.

Contemplarea peisajelor naturale ale Elveției și analiza administrației, justiției și a relațiilor civice dintre cetățenii cantoanelor îi amplificau prețuirea pentru virtuțile democrației helvetice, dar și tristețea pentru Țara Românească situată la periferia Europei civilizate. În aceste condiții de jafuri și incursiuni ale armatelor străine construcțiile edilitare românești aveau dimensiunea efemerului, în timp ce în Occident edificiile aveau un caracter somptuos. „Atunci ce rămâne să facă unul ca mine, decât aducându-mi aminte că în patria mea, din pricina

5 Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei mele. Constantin Radovici din Golești, făcută în anul 1824, 1825, 1826*, postfață și bibliografie de Mircea Iorgulescu, Editura Minerva, București, 1977, pp. 95-96.

6 *Ibidem*, pp. 79-80.

7 *Ibidem*, pp. 153-154.

8 *Ibidem*, p. 154.

9 Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, pp. 197-198.